

۱ تموز
۱۳۴۱

تورک تاریخ انجمنی

مجموعہ سی

محيط

مؤلفي : سيدى على بن حسين الشهير بكاتب رومى

وقتيه اقدام غزته سى اداره سى اسلاف و معاصرينك اثرلزندن مركب بر
كتبخانه نشرينه باشلامش ايدى . بوكلياتك بريسي ده طبعنه نظارت ايلديكم و مرآت
ممالك ، آدلى بررساله ايدى . (مرآت ممالك) وقتيله حامر طرفندن آلمانجه يه ترجمه
ايدلمشى . بنم نشرينه دلالت ايلديكم نسخه پك مكمل اولديغى ايچون ماجارلى مستشرق
وامبرى طرفندن تقدير ايديلهرك انكليزجه يه ترجمه و نشر ايدلمشى .

(كاتب رومى) لقييله ادبياتده اون صالان سيد على رئيس اصل بحريه ده ،
كميجيك عالمده شهرت قازانان ، عملى معلوماتى نظريات ايله تقويه ايدن برذاقدر .
ايشته بوندن دولاي بحريه عائد ، « محيط » عنوانيله بر اثر تأليف ايتمشدر .
كتبخانه لر تأسيسيله معارفزه خدمتى انكار اولنه ميان برنجى محمود خانك انشا
ايتديروب خلق طرفندن غصب اولنان نورعثمانيه جامعنده تأسيس ايلديكى كتبخانه نك
۲۹۴۸ نومرو سنده بولنان محيط حقنده قارئلرمزه بعض مرتبه معلومات و يرمه ي
فائده لى سايدم .

مؤلف كتابى قانونى سليمان زماننده يازمش و اثرينى اونك آدينه اتخاف
ايتمشدر . كتابك ترجمه سنه باعث نه اولديغى شويله حكايه ايدويور :

« بوكتابك ترجمه ترجمه اولماسنه باعث اولدركه بو داعى ديرينه و بنده كترينه
كاتب رومى ، الفقير اعنى سيدى على بن حسين الحقير قديم الايامدن علم درياه طالب
و آنوك تحصيل و تكميلنه جان و دلدن راغب اولوب و سعادتلو پادشاه عالم پناه
اعز الله انصاره حضرتلرى ايله ردوس فتح بيله ايدوب اول زماندن الى يومنا هذا
درياي مغريده واقع اولان جميع غزالده و فتح اولنان قلعه لرده مرحوم و مغفور
خيرالدين و سنان پاشا لر ايله عليهم الرحمة والغفران ، وساير قيودانلرايله انواع خدمتلر

قيلوب و كلياً دريای مغريك اطراف و اكنافى كشت اولنوب علم دريايه متعلق
 جميع امور غريبه تحصيل و تكميل اولنوب و حفظ و ضبط قيلنوب اتفاق پادشاه
 كردون اقتدار لشكر انجم شمار وقلاريك دريا ايله اسب همه سوار اولوب ...
 يمن و اقبال ايله سنه ستين و سبعمايه رمضانك اواسطنده ديار شرقه عزيمت قصدنه
 قشلماق ايجون محيئه حلبه متوجه اولدقلرنده بوكينهيه دخى سفر هايون خدمتى
 لازم اولمغين عزم اولنوب محروسه حلبه وارلدقده سنه مذبوره ذى الحجه سنك
 اواخرنده بوبندهيه مصر قبودانلى صدقه اولنوب مقدما ديار مصر دن ولايت بصره يه
 اولان كميلرك موجود اولانى ينه مصر جانبنه وارمق مراد اولنوب بر موجب فرمان
 على سنه احدى وستين و سبعمايه محرم الحرامنك اولنده عزم اولنوب بندر بصره يه
 وصول بولدقده موجود اولان اون بش كميلرك ممكن اولدقجه مهماتى كوريلوب
 سنه مزبوره شعبانك اولنده مصره وارلق اميدى ايله دريای هر موزه چقلوب
 اماتدير تقديره موافق دوشميو ب يعنى دريای مصره وارلق ميسر اوليوب بالضروره
 ولايت هنده دوشلوب ، اكر سبى ذكر اولنسه صدددن چقلور . تفصيل مرأت
 ممالكده ذكر اولنشدر . شمدن صكره مناسب اولدركه مقصوده شروع اولنه .
 ايله اولسه موسم زمانه دك بش آى بصره ده اولوب و بندر بصره دن دريای هنده
 واصل اولنجه اول شعبان دن غايه شواله دك تمام اوچ آى اووب و بالجمله ذكر
 اولنان سكز آيده كميلرده اولان معلملر و ربانلر ايله روز و شب علم دريايه عائد
 مباحثه دن بر آن خالى اوليوب فارس و هراموزه و هندوستان معلملرينك قدما سندن
 ليث بن كهلان و محمد بن شادان و سهل بن آبان مقدما دريای هندده نه طريق ايله
 عمل اتدكارينى معلوم ايديلنوب و متأخيرين دن ولايت عمانده جلقاردن احمد بن ماجد
 و ديار جزرده شجر نام شهر دن سليمان بن احمد تأليف اتدو كى كتابلردن فوايد
 و حاويه و تحفة الفحول و عمدة المناهج و قلادة الشمسوس نام كتابلر جمع اولنوب هر
 برى تتبع اولوب فى الواقع دريای هندده آنلرسز عمل جايز اوليوب اما رئيسلر
 و كشتى بانلر اول عملدن خبردار اوليوب دائماً معلمه محتاج اولوب كندولرك و قوفلرى
 اولمادوغى اجلدن بو حقيره واجب و لازم اولدى كه ذكر اولان كتابلر انتخاب اولنوب
 و ترجمه قلوب تركى دلده بر لطيف كتاب ترتيب اولنه ... ذكر اولان كتاب
 علم دريانك جمع امور غريبه سن احاطه قلمغين اسم « محط » قونلدى .

مؤلف کتابی اون باب واللی فصل اوله رق تألیف ایتمشدر. برنجی باب هیئته عاٹد ملوماتی، ایکنجیسی تقویمه متعلق خصوصاتی، الخ بیان ایدیور. بو بحثلر بوکون ریخه قاریشمش شیلر اولدیغندن آنجق او صورته مطالعه اولنه بیلیر. مثلاً برنجی دم کره ارضک کریتی قبول اولمقله برابر مرکز عالم دییه کوستریلیور. بر کره بر مقاله ده مش ایدم. ینه تکرار ایدیم. بز استانبولی آلمقله، حتی طونه وصاوا بویلرینه تمکله فتوحات یاپمشز، اما اوروپا نك ترقیاتندن بی خبر قالمشز. ایشته بزم مؤلف له آمریقانك کشفندن شو یله بحث ایدیور: « حتی طایفه پورتقال یقین زمانلرده زایر خالدا نك جانب غریبسنده تحت الارض ده بر ولایت بولمشلردر که اول « یکی کت » دیمکله مشهوردر. انشالله تفصیلی جزایر هندی تحتند ذکر اولنور » دیور. دور دنجی بابک بشنجی فصلنده پورتقال طائفه سنک بولدقاری ترنوا (۱) یعنی یکی کت حقنده پک صافیانه معلومات ویریور: « حیوانات غریبه و نباتات و معادن حدود دیو ذکر اولنور. حالیا پورتقال و اسپانیا و فرانسر طایفه سی واروب بریسی بر مقدار یرینی تعمیر ایدوب کندولره تابع قلمشلردر و ذکر اولنان یکی کتدن بزم زمانمزده بقام یو ایله بر فرانسه پارچه سی کلوب آنلر دخی بو مقوله ده درلو خبرلر ووروب ووبندن اقدام ابراهیم پاشا مرحومک وزارتق زماننده رالسلطنه محروسه استانبوله پورتقالک بررار قبودانی کلوب.. پادشاه حضرتلرینه اعت ایدوب و علم دریاده غایت ماهر و فن نجموده کمال مرتبه و مهارتی روشن لاهر اولوب آستانه سعادتدن درلک تعیین اولونمشدی، آندن دخی ذکر اولنان وال نیجه کره استماع اولنوب آندن غیری ینه ذکر اولنان قبوداندن مسموعدر که اغانیا (۲) بوغازندن کچوب یکی مملکتک جانب غریبسنده اولان محلدن ولایت چینه سان درجه تحت الارضدن قطبین مابینده یعنی خط استواده یوریوب ایکی آیدن دم چینه واصل اولور. یعنی یکی مملکتده ساکن اولانلر ایله بولنلرده ساکن لان طایفه نك سمت قدملری بر برینه منتصب اولور و بولنلر قدما نك معلومی اولمامشدر. خلاصه، یوقاریده دیدیکمز کی، کتابک مندرجاتی آرتق تاریخه قاریشمش اولدیغندن صورته مطالعه سنی بحریه مز تاریخی ایله مشغول اولانلره اهمیتله توصیه ایلرز.

(۱) Terneuva ایتالیانجه دن آکینه در. یکی طوبراقلر دیمکدر.

(۲) ماژهلان بوغازی در.

نور عثمانیہ کتب خانہ سندھ کی نسخہ نیک صو کنندہ کی کتبہ یہ نظر آ مؤلفک کتابی ۹۶۲ دہ
 هندستانک کوجرات خطہ سنک پای تختی اولان احمد آباد دہ تألیف ایتدیکی والمزده کی
 نسخہ دہ استانبول دہ ۱۰۷۷ صفر ندہ مصطفی بن احمد الہیر برجلدی معرفتیلہ یازلدینی
 آ کلاشیلیور .

نجیب عاصم

ہامش . — مؤلفک ینہ عینی کتب خانہ دہ « مرآت کائنات فی علم المقات » آدلی بش
 مقالہ دن مرکب ، براثری دہا وارد کہ اسطرلاب ، ربع مجیب ، ربع المقتطرات ، ذات الکرسی
 وآت معدل دن بحث ایتمکدہ در . بونک دہ تاریخچہ پک مهم قیمتی اولدیفنہ شہہ یوقدر .

ع . ن .